

6 ขั้นตอน
สู่

โรงเรียนคุณธรรม

ช่วยกันสร้างคนดี
ให้บ้านเมือง

เกษม วัฒนชัย

6 ขั้นตอนสู่โรงเรียนคุณธรรม

ผู้เรียบเรียง ศาสตราจารย์นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี

เจ้าของ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

พิมพ์ครั้งแรก เมษายน 2559

จำนวนพิมพ์ 5,000 เล่ม

จัดพิมพ์ : บริษัท สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา จำกัด
12 หม่อมแก้ว แยก 3 ถนนพระราม 6 ซอย 41 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทร. 02-279-6222 โทรสาร 02-279-6203-4

พิมพ์ที่ : บริษัท ธนธการพิมพ์ จำกัด
480/1 ซอยแสงสันต์ ถนนประชาอุทิศ แขวงราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร 10140
ผู้พิมพ์/ผู้โฆษณา : นางนงลักษณ์ ธนากุลโรจน์

คำนำของผู้เขียน

พวกเราเริ่มออกแบบ “โรงเรียนคุณธรรม” ตั้งแต่ พ.ศ.2553 ต่อมาได้ขยายเครือข่ายต่อไปภายใต้ “กองทุนการศึกษา” เมื่อ พ.ศ. 2555-2558 และมูลนิธิยุวสถิรคุณ ตั้งแต่ พ.ศ.2557 เป็นต้นมา

6 ขั้นตอนจากโรงเรียนคุณธรรม ได้นำไปประยุกต์เป็น 6 ขั้นตอนของโรงพยาบาลคุณธรรม อาชีวะคุณธรรม บริษัทคุณธรรม อำเภอคุณธรรม และ อบต.คุณธรรม ทำไป- ถอดบทเรียนไป เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน แก้ไขและปรับปรุงร่วมกัน

ขออนุโมทนาบุญในส่วนที่กัลยาณมิตรทุกท่านร่วมกันทำงานเพื่อบ้านเมืองครับ

เกษม วัฒนชัย

27 มีนาคม 2559

สารบัญ

บทที่ 1	ความรู้คู่คุณธรรม	5
บทที่ 2	เครื่องตัดสินคุณธรรม	12
บทที่ 3	โครงการกองทุนการศึกษา และ พระราชกระแสเกี่ยวกับการศึกษา	33
บทที่ 4	การบริหารโรงเรียน	41
บทที่ 5	6 ขั้นตอนสู่โรงเรียนคุณธรรม	54

บทที่ 1

ความรู้คู่คุณธรรม

ประวัติศาสตร์ยุครัตนโกสินทร์

1. การฟื้นฟูและบูรณะบ้านเมือง (ร. 1-2-3)
2. การเปิดความสัมพันธ์กับต่างประเทศ (ร.3-4-5)
3. การรักษาเอกราชให้พ้นภัยจักรวรรดินิยม (ร.4-5-6)
4. การเข้าสู่ประชาคมโลกบนความเสมอภาค (ร.6)
5. การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศ (ร.7)
6. การกู้ชาติในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (ร.8)
7. การพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ทุนนิยมโลกาภิวัตน์ (ร.9)

อัตลักษณ์ชาวสยาม : ธรรมชาติ – อารี

สังฆราชปาลาลักซ์ในหนังสือ “เล่าเรื่องกรุงสยาม” ได้บรรยายคุณลักษณะและนิสัยของชาวสยามในภาพรวมว่า

“.....อัครศาสน์อันอ่อนโยนและมีมนุษยธรรม

ผู้เยาว์เอาใจใส่ให้ความเคารพและปรนนิบัติวิภูษากมารดาเป็นอันดี

บ้านเรือน เสื้อผ้า และร่างกายสะอาดหมดจดไปเสียทั้งสิ้น

คนไทยสุภาพ มีอารยวิสัย ร่าเริง ยึดมั่นในพระพุทศาสนา”

ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 กับการศึกษาเพื่อสร้างชาติ

- ระยะเวลาอาศัยผู้เชี่ยวชาญฝรั่งจัดระบบบริหารกระทรวง ทบวง กรม ที่ทรงสร้างขึ้น
- ต่อมาทรงส่งคนไทยไปเรียนและดูงานต่างประเทศเพื่อกลับมาทำงานในกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ เหล่านั้น

“เพราะฉะนั้นเราจึงได้ตักเตือนนักเรียนเหล่านั้นว่าให้พึงนึกในใจไว้ว่า เราไม่ได้มาเรียนจะเป็นฝรั่ง เราเรียนเพื่อจะเป็นคนไทยที่มีความรู้เสมอด้วยฝรั่ง”

(พระราชหัตถเลขา ล้นเกล้า ร.5 พ.ศ.2440)

ความรู้กับคุณธรรมจะต้องเป็นเรื่องเดียวกัน

“ให้มีความวิตกไปว่า เด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากศาสนาจนเลยกลายเป็นคนไม่มีธรรมในใจมากขึ้น...

คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปทางทุจริตโดยมาก

ถ้ารู้น้อยก็โกงไม่ใคร่คล่อง ถ้าโกงไม่สนิท

ถ้ารู้มากก็โกงคล่องขึ้นและโกงพิสดารมากขึ้น

การที่หัดให้รู้อ่านอักขรวิธี ไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีแลคนชั่ว เป็นแต่

ได้วิธีสำหรับจะเรียนความดีความชั่วได้คล่องขึ้น

(พระราชหัตถเลขา ล้นเกล้า ร.5 พ.ศ.2441)

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 กรกฎาคม 2505

“...ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น
ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็น
สำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่อง
กำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า...”

พระบรมราโชวาท

(พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็กประจำปี 2530)

“เด็ก ๆ นอกจากจะต้องเรียนความรู้แล้ว
ยังต้องหัดทำงานและทำความดีด้วย
เพราะการทำงานจะช่วยให้มีความสามารถ
มีความขยันอดทน พึ่งตนเองได้
และการทำดีนั้นจะช่วยให้มีความสุขความเจริญ
ทั้งป้องกันตนไว้ไม่ให้ตกต่ำ”

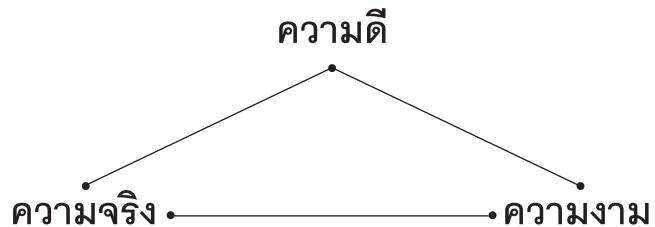
(จากหนังสือ “คำพ่อสอน” เล่ม 1 หน้า 16)

เครื่องตัดสินค้าคุณธรรม

คุณธรรม

คุณธรรม คือ สิ่งกำกับจิตใจให้ปรากฏเป็นพฤติกรรม (คำพูด-การกระทำ) ที่สังคมตัดสินได้ว่า
วางอยู่บนความดี-ความจริง-ความงาม

เครื่องตัดสินคุณธรรม

1. ศาสนา
2. จริยธรรม
3. นิติธรรม
4. ธรรมาภิบาล
5. คุณธรรมในครอบครัว
6. กฎเกณฑ์สังคม

ศาสนาธรรม

1. ศาสนาทางการของไทย 5 ศาสนา
(พุทธ-อิสลาม-คริสต์-ซิกข์-ฮินดู)
2. อุดมการณ์และพิธีกรรมต่างกันออกไป
3. หลักศาสนธรรมที่คล้ายคลึงกัน 3 ข้อ
 - ยึดมั่นในความสัตย์ความจริง
 - ยกย่องในคุณค่าของความเป็นมนุษย์
 - ปรรณนาความรัก ความเมตตาแก่กันและกัน

หน้าที่ของผู้บริหารต่อการส่งเสริมศาสนา

1. ปฏิบัติตามศาสนธรรมจนเป็นแบบอย่างได้
2. สนับสนุนการศึกษาและการปฏิบัติของสมาชิกในองค์กร
3. กำหนดให้การเผยแผ่ศาสนธรรมเป็นกิจกรรมหนึ่งของ CSR (Corporate Social Responsibility) ขององค์กร

จริยธรรม

จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดความประพฤติที่มรรยาธบัญญัติขึ้นเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติเพื่อความ เป็นปกติสุขและเพื่อศักดิ์ศรีของมวลสมาชิก

1. จริยธรรมทั่วไป
2. จริยธรรมเฉพาะวิชาชีพ (จรรยาบรรณ)

หน้าที่ของผู้บริหารต่อการส่งเสริมจริยธรรม

1. ออกนโยบายให้มีการบัญญัติจริยธรรมทั่วไปสำหรับองค์กรของตน
2. ส่งเสริมให้มีการกำหนด / และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้านต่างๆในองค์กร
3. มีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนสำหรับผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ และมาตรการลงโทษผู้ละเมิด

นิติธรรม

นิติธรรมคือหลักกฎหมายและข้อบังคับซึ่งเป็นเครื่องมือของรัฐเพื่อให้การบริหารบ้านเมืองเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบและเพื่อความมีสันติสุข

หน้าที่ของผู้บริหารต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย

1. ผู้บริหารต้องประพฤติให้ประจักษ์ว่าตนเคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมาย และ อยู่ใต้กฎหมาย เช่นเดียวกับทุกคน
2. ผู้บริหารต้องรับผิดชอบที่จะให้องค์กรของตนอยู่ในกรอบของกฎหมาย

ธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาลเป็นเครื่องมือที่กำหนดความสัมพันธ์ในระดับชั้นต่างๆ
ขององค์กรหรือหน่วยงานทุกประเภท เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานเกิดความ
มั่นคงและยั่งยืน โดยเน้นเป้าหมายที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และโดยเน้น
กลไกของการบริหารที่ความโปร่งใสและมีระบบตรวจสอบที่เชื่อมั่นได้

โครงสร้างธรรมาภิบาล

ระดับที่ 1 เจ้าของ : กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กร

ระดับที่ 2 คณะกรรมการนโยบาย : แปลงวัตถุประสงค์เป็นนโยบายหลักขององค์กร

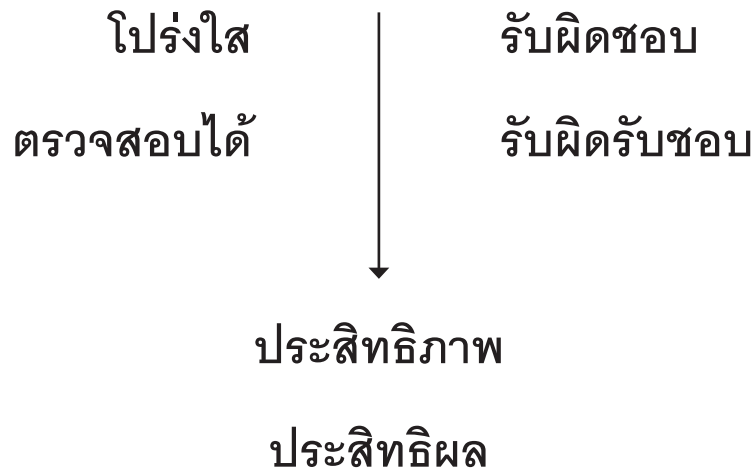
ระดับที่ 3 ผู้บริหาร : แปลงนโยบายหลักขององค์กรเป็นแผนและยุทธศาสตร์ของการบริหารองค์กร
และบริหารองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์

ระดับที่ 4 ผู้ปฏิบัติ : ปฏิบัติตามแผนงานและโครงการเพื่อให้บรรลุตามแผนและยุทธศาสตร์นั้น

ความรับผิดชอบ (responsibility) คือ พันธะสัญญา
ที่จะปฏิบัติงานให้แก่องค์กร

ความรับผิดชอบ (accountability) คือ พันธะ
สัญญาที่จะรับผิดชอบต่อความเสียหายและรับผิดชอบต่อ
ความสำเร็จเมื่อได้เริ่มปฏิบัติงานล่วงแล้ว

โครงสร้างธรรมาภิบาล 4 ระดับ

หน้าที่ของผู้บริหารต่อการสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร

1. กำหนดให้มีระบบธรรมาภิบาลขององค์กรและให้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
2. มีการประเมินประสิทธิภาพของระบบธรรมาภิบาลและมีการแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ
3. เน้นความรับผิดชอบของทุกหน่วยงานย่อยและทุกคน

กฎเกณฑ์สังคม

กฎเกณฑ์สังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี มารยาท ฯลฯ ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อเนื่อง เพื่อความเป็นหมู่คณะเพื่อความสมดุลและเพื่อความอยู่รอด

วัฒนธรรมองค์กรเป็นตัวอย่างหนึ่งของการสร้างกฎเกณฑ์สังคมเฉพาะองค์กร

หน้าที่ของผู้บริหารต่อการส่งเสริม

ขนบธรรมเนียมประเพณี

1. เป็นผู้ให้นโยบายแก่สมาชิกขององค์กร นโยบายเชิงอุดมการณ์หรือเชิงปฏิบัติเหล่านี้จะพัฒนามาเป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมองค์กร
2. ต้องใส่ใจแนวโน้มแห่งพฤติกรรมองค์กรที่กำลังจะไปในทิศทางบวกหรือลบ และต้องมีมาตรการเฉพาะเพื่อปรับแก้ปรับเสริมแนวโน้มนั้น

คุณธรรมประจำครอบครัว

- เป็นหลักคุณธรรมที่แต่ละครอบครัวเห็นคุณค่าและยึดถือปฏิบัติ รวมทั้งสั่งสอนอบรมลูกหลานถ่ายทอดสืบมา
- ครอบครัวคือแหล่งบ่มเพาะชีวิต พ่อแม่ต้องสอนความรู้ สอนความดีและสอนให้ลูกทำงานเป็น

ก. สอนลูกหลานให้ยึดมั่นอยู่ในความถูกต้อง-เที่ยงธรรม

1. แยกแยะว่าอะไรถูก – อะไรผิด (สัมปชัญญะ)

2. ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง

กล้าปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

แม้ตนจะเสียประโยชน์ก็ภูมิใจ

องค์ประกอบของชุดอุปนิสัยที่พ่อแม่พึงสร้างให้เกิดขึ้น ในตัวลูกหลาน

1. รักษาความสัตย์ความจริง (trust)
2. มีจิตใจสุจริต (honesty)
3. ยึดกฎกติกา (fair-play)
4. รักษาหน้าที่ (duty)
5. เอาใจเขามาใส่ใจเรา (consideration of others)
6. ออดทน (patience)
7. มีเมตตา (kindness)

ข. สอนลูกหลานให้เห็นคุณค่าของเงิน

1. สอนให้รู้จักหาเงินด้วยวิธีสุจริต
2. สอนให้รู้จักใช้เงิน (บัญชีรับ-จ่าย) อย่างพอประมาณและมีเหตุผล
3. เงินเหลือทุกเดือน
 - เพื่อออม
 - เพื่อบริจาค

หน้าที่ของผู้บริหารในการส่งเสริมครอบครัวคุณธรรม

1. ส่งเสริมกิจกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรมประจำครอบครัวของสมาชิกในองค์กร ซึ่งนอกจากจะสร้างความผาสุกให้แก่สมาชิกแล้วยังสร้างความแข็งแกร่งให้แก่องค์กรด้วย
2. ให้การยกย่องเด็กและเยาวชนดีเด่นในด้านต่างๆซึ่งน่าจะอยู่ในโครงการ CSR ก็ได้

บทที่ 3

โครงการกองทุนการศึกษา

และพระราชกระแสเกี่ยวกับการศึกษา

โครงการกองทุนการศึกษา

(กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555)

จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีพระราชประสงค์ว่า

“เพื่อให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง”

หลักการตามพระราชกระแส

1.นักเรียน

1.1 "ครูต้องสอนให้เด็กนักเรียนมีน้ำใจ เช่น คนเรียนเก่งช่วยติวเพื่อนที่เรียนล้าหลัง มิใช่สอนให้เด็กคิดแต่จะแข่งขัน (compete) กับเพื่อน เพื่อให้ตนเองได้ลำดับดีๆ เช่น สอบได้ที่หนึ่งของชั้น แต่ต้องให้เด็กแข่งกับตนเอง"

(พระบรมราโชวาท 11 มิถุนายน 2555)

1.2 "เราต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะมากขึ้นจะได้มีความสามัคคี รู้จักดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความรู้และประสบการณ์แก่กัน"

(พระบรมราโชวาท 5 กรกฎาคม 2555)

1.3 "ทำเป็นตัวอย่าง ให้นักเรียนเป็นคนดี ให้นักเรียนรักครู ครูรักนักเรียน"

(พระบรมราโชวาท 9 กรกฎาคม 2555)

2. ครู

2.1 “เรื่องครูมีความสำคัญไม่น้อยกว่านักเรียน ปัญหาหนึ่งคือการขาดครูเพราะจำนวนไม่พอ และครูย้ายบ่อย

ดังนั้น ก่อนการคัดเลือกเด็กที่จะพัฒนาต้องพัฒนาครูก่อน ให้พร้อมที่จะสอนเด็กให้ได้ผลตามที่ต้องการ จึงจะต้องคัดเลือกครูและพัฒนาครู ต้องตั้งฐานะในสังคมของครูให้เหมาะสม และปลูกจิตสำนึกโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

วิธีการคือการให้ทุนและอบรม กล่าวคือต้องมีความรู้ทางวิชาการในสาขาที่เหมาะสมที่จะสอน ต้องอบรมวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ ความเป็นครูที่แท้จริง คือมีความรักและเมตตาต่อเด็ก ควรเป็นครูห้องที่เพื่อจะได้มีความผูกพันและคิดที่จะพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดของตน ไม่คิดย้ายไปย้ายมา

(พระบรมราโชวาท 11 มิถุนายน 2555)

2.2 “ต้องปรับปรุงครู...ครูที่มีอายุ 40-50 ปี ก็ต้องเรียนใหม่ ต้องปฏิบัติครูอย่างจริงจัง”

(พระบรมราโชวาท 6 มิถุนายน 2555)

2.3 “ปัญหาปัจจุบันคือ ครูมุ่งเขียนงานวิทยานิพนธ์ เขียนตำราส่งผู้บริหาร เพื่อให้ได้ตำแหน่งและเงินเดือนสูงขึ้น แล้วบางทีก็ย้ายไปที่ใหม่ ส่วนครูที่มุ่งการสอนหนังสือกลับไม่ได้อะไรตอบแทน ระบบไม่ยุติธรรม เราต้องเปลี่ยนระเบียบตรงจุดนี้ การสอนหนังสือต้องถือว่าเป็นความดี ความชอบ หากคนใดสอนดี ซึ่งส่วนมากคือมีคุณภาพและปริมาณ ต้องมี reward”

(พระบรมราโชวาท 5 กรกฎาคม 2555)

2.4 “ครูไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคโนโลยีมาก แต่ต้องมุ่งปลูกฝังความดีให้นักเรียนทั้งชั้น ต้องอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี เด็กโตก็ต้องทำเช่นกัน”

(พระบรมราโชวาท 6 มิถุนายน 2555)

2.5 “ครูบางส่วนเวลาสอนนักเรียนจะสอนไม่หมด แต่เก็บไว้บางส่วน หากนักเรียนต้องการรู้ทั้งหมดวิชาก็ต้องเสียเงินไปสมัครเรียนพิเศษกับครูท่านนั้น จะเป็นการสอนในโรงเรียนหรือส่วนตัวก็ตาม”

(พระบรมราโชวาท 5 กรกฎาคม 2555)

กองทุนการศึกษา

(ก.พ.2555 – ธ.ค.2558)

รุ่น	จำนวนโรงเรียน (แห่ง)		
	สังกัด สพฐ.	สังกัด สอศ.	รวม
รุ่นที่ 1(ภาคกลาง)	19	4	23
รุ่นที่ 2(ภาคกลาง)	32	8	40
รุ่นที่3(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้)	46	-	46
รุ่นที่ 4(ภาคเหนือ)	46	-	46
รวมทั้งสิ้น	143	12	155

ความเป็นมาของโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

ปฐมบท : พ.ศ.2553

“โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จ.พิจิตร”

ช่วงที่ 1 : พ.ศ.2555

“โครงการกองทุนการศึกษา”

ช่วงที่ 2 : พ.ศ.2557

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้จัดตั้ง

“มูลนิธิยุวสถิรคุณ” เพื่อขยายผล

ช่วงที่ 3 : พ.ศ.2559

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายขยายผลในสถานศึกษา

ของกระทรวง

การประยุกต์รูปแบบจากโรงเรียนคุณธรรมไปสู่องค์กรอื่น

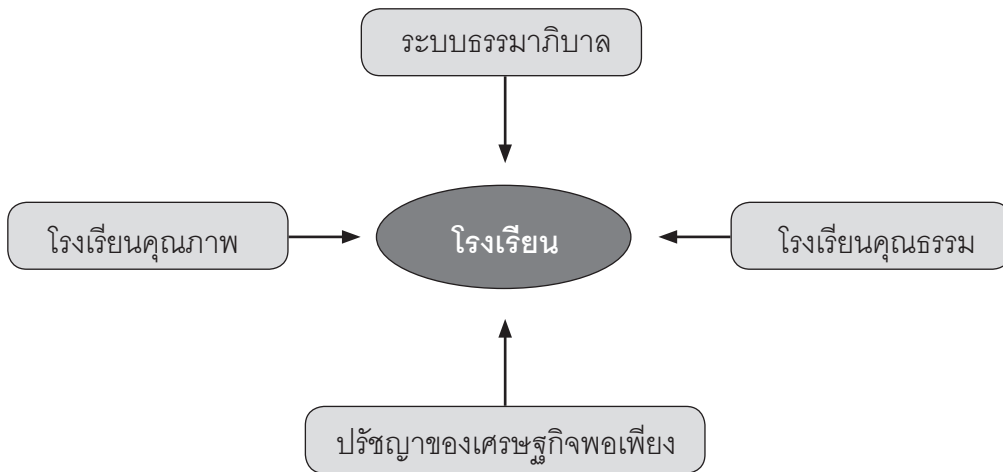
1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาคุณธรรม
2. มหาวิทยาลัยคุณธรรม
3. โรงพยาบาลคุณธรรม
4. บริษัท / โรงงานคุณธรรม
5. อำเภอคุณธรรม
6. ตำบลคุณธรรม
7. สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง

บทที่ 4

การบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียน

รมณียสถาน คือ สะอาด-สะดวก-สบาย (กายและใจ)

ระบบธรรมาภิบาล

เป้าหมาย (1) เพิ่มประสิทธิภาพ

(2) เพิ่มประสิทธิผล

ปัจจัยบริหาร : ประหยัด

กระบวนการ : เรียบง่าย

ผลที่ได้ : ประโยชน์สูงสุด

(Output – Outcome – Impact)

โครงสร้างระบบธรรมาภิบาล

1. เจ้าของ
2. ฝ่ายนโยบาย
3. ฝ่ายบริหาร
4. ฝ่ายปฏิบัติ

- ความรับผิดชอบ (responsibility) : พันธะสัญญาที่แต่ละคนจะปฏิบัติให้องค์กร
- ความรับผิดชอบ (accountability) : พันธะสัญญาที่กำหนดว่าเมื่อปฏิบัติงานแล้ว หากได้ผลดีต้องได้รับชอบ หากเกิดผลเสียต้องรับผิดชอบ

การออกแบบระบบบริหารและระบบงาน

ต้องคำนึงถึง

1. ความโปร่งใส (transparency)
2. ระบบตรวจสอบ (audit)
3. การจัดการความเสี่ยง (risk management)
4. หลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน (conflict interest)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เงื่อนไขก่อนนำปรัชญานี้ไปประยุกต์

1. ต้องพัฒนาจิตใจของทุกฝ่าย – ทุกคนให้มีคุณธรรม โดยเฉพาะ
ความซื่อสัตย์สุจริต
2. ต้อง “รู้จริง” ในการนำความรู้วิชาการมาใช้ในการวางแผนและ
ลงมือปฏิบัติงานประจำและงานโครงการ
3. ต้องขยันหมั่นเพียร – อดทน ใช้สติ – ปัญญา – ความรอบคอบ

เครื่องมือในการพัฒนาโรงเรียนในทุกมิติ

ระบบภูมิคุ้มกัน (ความเข้มแข็ง) 4 มิติ

1. ระบบภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ (การเงิน – งบประมาณ, อาคารสถานที่, อุปกรณ์ – เครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ)
2. ระบบภูมิคุ้มกันด้านสังคม (ศีลธรรม – สุขภาพ – การศึกษา)
3. ระบบภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม (ความรู้และนิสัย การจัดการขยะ การสร้างความสะอาด – สะดวก – สบาย)
4. ระบบภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม (มั่นคงในวัฒนธรรมไทย เข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรมอาเซียนและสากล)

ใช้ “วัดชี้” เพื่อสร้าง “ระบบภูมิคุ้มกัน” ให้เข้มแข็ง

ภูมิคุ้มกัน	วัดชี้โครงการ	ประเมินผลใน 1 ปี
วัตถุประสงค์		
สังคม		
สิ่งแวดล้อม		
วัฒนธรรม		

เครื่องมือในการตัดสินใจ:ใช้หลักความพอเพียง

ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ

1. ความพอประมาณตามอัตภาพ
2. ความมีเหตุผล (ทางวิชาการ, กฎหมาย, ศีลธรรม)
3. ต้องไม่กระทบภูมิคุ้มกันมิติใดมิติหนึ่งให้อ่อนแอลง

ผลของการปฏิบัติตามปรัชญานี้

1. ในภาวะปกติ : เกิดความสุข – ความสมดุลในทุกภาคส่วน
2. ในภาวะวิกฤติหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงมากระทบ :
รับมือได้ – เสียหายน้อย – ฟื้นตัวเร็ว

นำไปสู่ความยั่งยืน (sustainability)

การออกแบบสิ่งแวดล้อมและออกแบบภายในอาคาร

ยึดหลัก 4 ส.

1. สะอาด
2. สะดวก
3. สบายกาย
4. สบายใจ

โรงเรียนคุณภาพ

การประกันคุณภาพ

1. โดยองค์กรภายนอก เช่น สมศ. และอื่นๆ
2. โดยองค์กรภายในโรงเรียน

มิติคุณภาพ

1. คุณภาพการบริหารโรงเรียน
2. คุณภาพการสอน
3. คุณภาพการเรียนรู้
4. ผลของการจัดการศึกษา

เพื่อนำผลไปปรับปรุงในปีถัดไป - อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา

มูลนิธียุวสตรีคุณ

- Socratic thinking (สอนให้คิดเป็น)
- Peer tutoring (พี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน)
- Parental involvement (พ่อแม่ - ครู - นักเรียน)
- Etc.

6 ขั้นตอนสู่โรงเรียนคุณธรรม

โรงเรียนคุณธรรม

เป้าหมาย: เพื่อสนองพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง”

- หมายเหตุ
1. ถ้ามุ่งสร้างคนเก่ง จะเก่งไม่กี่คน (ได้ทั้งเก่งดี และเก่งชั่ว)
 2. ถ้ามุ่งสร้างคนดี จะได้คนดีและคนเก่งทั้งองค์การ

6 ขั้นตอนของการสร้างโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 1 : สร้างการรับรู้ และยอมรับจากทุกภาคส่วน

ในโรงเรียนว่า

1. เราช่วยกันคิดเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. เราช่วยกันปฏิบัติให้เกิดผล

ภาคส่วน

1. กลุ่มผู้บริหาร
2. กลุ่มครู
3. กลุ่มนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 : ร่วมกันระดมความคิดจากทุกคน ทุกภาคส่วน

ทำบัญชีพฤติกรรม 2 บัญชี

บัญชีที่ 1 : รวบรวมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในรอบ 2-3 ปี

ที่ผ่านมา → ทำให้ทุกคนรับรู้ “ข้อบกพร่อง” ของ
ทั้งองค์กร

บัญชีที่ 2 : รวบรวมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้

เกิดขึ้นในโรงเรียนของเราในรอบ 12 เดือนข้างหน้า

ทำให้ทุกคนรับรู้ถึง “ความปรารถนาร่วมกันในการ
พัฒนาโรงเรียนในปีต่อไป”

ขั้นตอนที่ 3

- ก. ร่วมกันระดมความคิดเพื่อกำหนด“คุณธรรมหลัก”
(อัตลักษณ์เชิงคุณธรรม) 3 ประการ ซึ่งเชื่อว่าจะ
- 1) แก้ไขหรือลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในบัญชีที่ 1
 - 2) เพิ่มหรือสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในบัญชีที่ 2
- ข. ให้ทุกคนออกความเห็น แล้วกำหนดคุณธรรม 3 ประการ
จากความถี่ (ความเห็น) สูงสุด เช่น (1)ซื่อสัตย์ (2)รับผิดชอบ
(3)จิตอาสา

ขั้นตอนที่ 4 ให้แต่ละภาคส่วนประชุมเพื่อตกลงใจ “แปลงคุณธรรมหลัก 3 ประการ” ให้เป็น “นโยบายหรือแนวปฏิบัติ” ในภาคส่วนของตน

	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
ซื่อสัตย์			
รับผิดชอบ			
จิตอาสา			

ขั้นตอนที่ 5 : ภาคปฏิบัติ

1. จัดประชุมใหญ่ทั้งโรงเรียน ให้แต่ละภาคส่วนขึ้นเวทีประกาศข้อตกลงที่จะปฏิบัติตามคุณธรรมทั้งสามประการ(ตามขั้นตอนที่ 4)ให้ทุกคนรับรู้พร้อมกัน
2. ทุกภาคส่วนและทุกคนปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่ได้ตกลงไว้ในขั้นตอนที่ 4
3. แต่ละภาคส่วนต้องประชุมภายในเป็นระยะ (เช่น ทุก 3 เดือน) เพื่อทำความเข้าใจและประสานในภาคส่วนของตน

ขั้นตอนที่ 6 : ประเมินผล

1. แต่ละภาคส่วนประเมินผล “พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป” ภายในภาคส่วนของตน โดยอ้างอิงกับบัญชีที่ 1 และบัญชีที่ 2
2. ทั้งโรงเรียนประเมินผล “พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป” จากบัญชีที่ 1 และ 2
3. ทั้งโรงเรียนประเมินผลกระทบต่อ
 - ก. การบริหารโรงเรียน
 - ข. ผลสอบและการเรียนต่อ
 - ค. อื่นๆ
4. จัดสัมมนารายงาน “นวัตกรรม” ต่างๆ ทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

ตัวอย่าง : การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนคุณธรรม

(นำเสนอโดยนักวิชาการจาก มศว. เมื่อวันที่ 17 พ.ย.2558)

1. **สภาพแวดล้อม** : สะอาด – ร่มรื่นมากขึ้น
2. **บรรยากาศ** : ผู้บริหาร – ครู – นักเรียน มีความสัมพันธ์ที่ดี ร่วมมือกัน และเรียนรู้ร่วมกัน
3. **นักเรียน** : ก. รับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวมมากขึ้น
 - ข. มีระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมได้แก่ การเดินแถว การแต่งกาย
 - ค. การปฏิบัติตน : ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบของโรงเรียนได้ดีขึ้น
 - ง. ด้านจิตอาสา : มีจิตอาสามากขึ้น มีน้ำใจ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ช่วยงานครูและผู้ปกครอง
 - จ. ด้านพัฒนาตนเอง : ฝึกสมาธิ กล้าแสดงออก ใฝ่เรียน กระตือรือร้น มีทัศนคติที่ดี
 - ช. เป็นแบบอย่าง : ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ (เช่น มาเลเซีย มาดูงานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบูเกตา และโรงเรียนมูโนะ จ.นราธิวาส)

ผลการเรียน

- ก. ผลสอบ O-NET สูงขึ้น ทั้งชั้นประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย
- ข. เรียนต่อได้สูงขึ้น – มากขึ้น
- ค. อัตราการออกกลางคันลดลง
- ง. ได้รับรางวัลเชิดชูจากการประกวดทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม
และด้านการศึกษา

ผลด้านอื่น ๆ

- ก. ชุมชนตื่นตัวในระดับสูงมาก เช่น ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียน เป็น วิทยากรท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์
- ข. ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ มีความเป็นผู้นำ มียุทธศาสตร์พัฒนา โรงเรียนที่ชัดเจน
- ค. มีการน้อมนำเอาพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องที่ให้โรงเรียนสร้างคนดี มาเป็นหลักและกำลังใจในการปฏิบัติงาน